

VAD-Leerlingenbevraging

In het kader van een drugbeleid op school

Syntheserapport schooljaar 2023-2024

VAD

Colofon

Auteur

Johan Rosiers, stafmedewerker VAD

Redactie

Ellen Coghe, stafmedewerker VAD

Hanna Peeters, stafmedewerker VAD

Katleen Peleman, directeur VAD

Joris Van Damme, stafmedewerker VAD

Verantwoordelijke uitgever

Dr. Hendrik Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© 2025

VAD, Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs

Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be

Ondernemingsnummer: 0424.327.587.

RPR Brussel

Het gebruik van (delen van) deze publicatie is toegestaan mits behoud van visie en doelstellingen van de publicatie, mits duidelijke bronvermelding en mits er geen financiële winst mee beoogd wordt.

Overzicht belangrijkste resultaten

- De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op een representatieve steekproef van 7.522 leerlingen van 12 tot 18 jaar, uit zowel de A-stroom als de B-stroom (1^e graad) en ASO, BSO en TSO (2^e en 3^e graad) (betrouwbaarheidsinterval: 1,5% bij betrouwbaarheidsniveau 99%).

TABAK EN VAPEN

- 18% van de leerlingen heeft ooit tabaksproducten gerookt, 15% deed dit het afgelopen jaar en 4% minstens 1 keer per week. 55% van de leerlingen die recent rookten, rookt gemiddeld minder dan 1 sigaret per dag.
- In vergelijking met tien schooljaren eerder dalen zowel het ooitgebruik (30%→18%) als het laatstejaarsgebruik (19%→15%) en het regelmatige gebruik (10%→4%). De recente dalingen zijn uitgesprokener dan voordien.
- Tussen 2012-2013 en 2023-2024 steeg de gemiddelde beginleeftijd van 14,5 jaar naar 15,2 jaar.
- Na de wetsverandering voor de verkoop van tabaksproducten in 2019 kennen nu 9 op de 10 leerlingen de geldende wetgeving, een duidelijke stijging in vergelijking met de periode voor de wetswijziging.
- De perceptie dat tabaksproducten gemakkelijk verkrijgbaar zijn, daalde tussen 2012-2013 en 2023-2024 bijna even sterk bij min-16-jarigen als bij 16-plussers. Opvallend is dat die daling sinds 2016-2017 sterker is bij de oudste groep. Toch denkt nog een derde van de min-16-jarigen gemakkelijk aan tabak te geraken.
- 29% heeft ooit e-sigaretten gebruikt, 24% heeft dit het voorgaande jaar gedaan en 9% deed dit minstens 1 keer per week. Het aandeel van regelmatig gebruik ligt ondertussen meer dan vier keer hoger dan in 2018-2019.
- Zowel bij tabak als bij e-sigaretten neemt het gebruik toe met de leeftijd. Het gebruik verschilt weinig tussen jongens en meisjes, maar is hoger in de B-stroom dan in de A-stroom (1^e graad) en in het BSO en het TSO dan in het ASO (2^e en 3^e graad).

Inhoud

Overzicht belangrijkste resultaten.....	3
Inhoud.....	4
Inleiding.....	5
Methode	6
Procedure	6
Naleving privacywetgeving	6
Vragenlijst	7
Steekproef.....	7
Dataverwerking en statistische analyse	8
Aanvullende opmerkingen.....	8
Tabak	10
Prevalentie en frequentie van tabak	10
Leeftijd	11
Jongens-meisjes.....	12
Onderwijsvormen.....	12
Evoluties in de prevalentie van tabak	13
Tabaksgebruik en de wetgeving	16
Prevalentie naar wettelijke leeftijd.....	16
Kennis van de wetgeving	16
Tabak in de leefwereld van jongeren	16
E-sigaretten.....	18
Prevalentie en frequentie van e-sigaretten	18
Leeftijd	19
Jongens-meisjes.....	22
Onderwijsvormen.....	23
Nicotinezakjes	25
Prevalentie en frequentie van nicotinezakjes	25
Leeftijd	25
Jongens-meisjes.....	26
Onderwijsvormen.....	26
Totale gebruik van nicotineproducten	27
Situering	27
Prevalentie van geïnhalede nicotineproducten	28
Evoluties in de prevalentie van geïnhalede nicotineproducten	30

Inleiding

Bij jongeren leeft vaak het idee dat de meeste leeftijdsgenoten roken, vaperen, drinken, blowen of gokken. Ook gamen en sociale media maken duidelijk deel uit van hun leefwereld. Spectaculaire berichten in de pers versterken het gevoel dat veel jongeren middelen gebruiken of problematisch omgaan met deze zaken. Deze berichten beïnvloeden de perceptie van de sociale norm, maar stroken vaak niet met de werkelijkheid. Een representatief onderzoek naar deze en andere gedragingen kan die perceptie corrigeren.

De resultaten van de leerlingenbevraging geven een objectief beeld over of leerlingen in het Nederlandstalig secundair onderwijs echt veel roken, vaperen, drinken, blowen, gokken en gamen of niet. Of klopt het 'generatiedenken' en zijn jongeren van Generatie Z inderdaad volwassener dan hun voorgangers? Houden ze graag de touwtjes stevig in handen en vertaalt die controledrang zich ook in hun gedrag rond roken, vaperen, drinken, medicatiegebruik, druggebruik, gokken, gamen en sociale media?

Dankzij de jaarlijkse VAD-leerlingenbevraging weten we sinds schooljaar 1998-1999 het fijne van het middelengebruik van onze leerlingen en kunnen we ook dit jaar weer een antwoord bieden op bovenstaande vragen en trends doorheen de tijd zichtbaar maken. Op basis van onze representatieve steekproef weten we binnen welke proporties en hoe vaak Vlaamse scholieren verschillende middelen gebruiken, gokken en tijd achter schermvullers vullen.

Weten of en wat onze leerlingen gebruiken is van belang om preventief te werken naar jongeren. Door de VAD-leerlingenbevraging krijgen scholen bijkomende handvatten om hun Drugbeleid op School (DOS) verder uit te bouwen. De bevraging geeft de deelnemende scholen zicht op het middelengebruik van de leerlingen (frequentie en hoeveelheid, motieven, houding van vrienden, beschikbaarheid van illegale drugs ...) en op mogelijke aanknopingspunten met het preventiebeleid op school. Het onderzoek peilt naar het gebruik van tabak, e-sigaretten, alcohol, cannabis, andere illegale drugs en psychoactieve medicatie, maar ook naar gokken, gamen en sociale media. Elke deelnemende school volgt bij de overhandiging van het rapport een vormingsdag. Daar wordt dieper ingegaan op hoe de school met de resultaten aan de slag kan. Bovendien kunnen scholen hun eigen resultaten naast de Vlaamse resultaten uit het syntheserapport leggen.

Vanaf het schooljaar 2021-2022 gebeurt de afname van de leerlingenbevraging online, wat zowel voor de organiserende school als voor VAD heel wat voordelen inhoudt.

Bij deze stellen wij de Vlaamse resultaten uit het schooljaar 2023-2024 voor. Veel leesplezier.

De meeste cijfers waarnaar dit syntheserapport verwijst, zijn ook in tabelvorm in het rapport opgenomen. Een aantal andere cijfers vind je niet terug in tabellen in het rapport, maar kan je wel vinden in de Exceltabellen die als bijlage bij dit syntheserapport horen. Indien een vermeld cijfer noch in het rapport, noch in de Excelbijlage te vinden is, wordt dit vermeld als 'niet in tabellen'.

Methode

Procedure

Via de VAD-website, intergemeentelijke en regionale preventiewerkers en Gezondheidsmakers worden scholen ingelicht over de mogelijkheid een leerlingenbevraging te organiseren. Daarnaast ontvangt elke school die in de drie voorgaande schooljaren niet aan de leerlingenbevraging deelnam, een uitnodiging per mail. De scholen schrijven zich vrijwillig in. De bevraging wordt afgenomen in de week die de school zelf in een planningstool aangeeft.

De vragenlijst wordt online ingevuld. In de regel kan dit binnen het tijdsbestek van een lesuur. De school ontvangt voordien een gedetailleerde procedurehandleiding en al het nodige materiaal (bv. inlogcodes) om de bevraging af te nemen. Alle leerlingen van een school moeten deelnemen, en dit binnen de ingeplande week. Uitzonderlijk wordt er extra tijd gegeven als een school door omstandigheden niet alle klassen heeft kunnen bevragen. We vragen aan elke deelnemende school een minimale respons van 80%, om zo een representatief beeld van hun leerlingenpopulatie te kunnen geven.

Enkele maanden na de afname nemen de scholen deel aan een vormingsdag. Daar ontvangen zij hun rapport ontvangen en krijgen ze handvatten aangereikt om de resultaten om te zetten naar concrete preventieve acties. Als de school dat wenst, kan het regionaal CGG-preventiewerk tabak, alcohol & drugs nadien verdere ondersteuning geven bij het ontwikkelen of updaten van een preventiebeleid op school.

Naleving privacywetgeving

VAD behandelt persoonsgegevens met respect voor de privacy. We volgen hiervoor de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Europese wetgeving die de regels bepaalt voor de verwerking van persoonsgegevens (bv. leeftijd, geslacht ...).

De school heeft geen inzage in de databank met de individuele antwoorden en krijgt enkel de geaggregeerde resultaten in een schoolrapport van VAD. Daarin worden de resultaten enkel per graad en voor de hele schoolpopulatie weergegeven. Van zodra er in een bepaalde graad minder dan 50 leerlingen zijn, worden ook de resultaten per graad uit het rapport gehaald. Het schoolrapport bevat een beschrijving van de resultaten, een bespreking ervan en concrete tips op maat van de school.

Ook de identiteit van de school wordt niet prijsgegeven. Elke school krijgt een uniek schoolnummer, dat ook op het schoolrapport wordt vermeld. Alleen de school zelf en VAD weten welke school bij welk nummer hoort. Ook in dit Vlaams syntheserapport wordt nergens gerefereerd naar individuele gegevens.

Details over de privacyverklaring van VAD over de leerlingenbevraging kan je [hier](#) lezen. Vragen over het respecteren van de privacywetgeving kunnen gesteld worden via een mail aan privacy@vad.be.

Vragenlijst

De vragen zijn zo geselecteerd dat de resultaten in het schoolrapport aansluiten bij de vier pijlers van een drugbeleid (regelgeving, zorg en begeleiding, educatie en omgevingsinterventies). De vragenlijst omvat volgende thema's:

- Demografische gegevens
- Prevalentie en frequentie van tabak, e-sigaretten, nicotinezakjes, alcohol, cannabis, andere illegale drugs, medicatie, gokken, gamen en sociale media
- Waar mogelijk indicaties voor risicovol omgaan met bovenstaande middelen en gedragingen (o.a. bingedrinken, dronkenschap, risicovol gamen ...)
- Beginleeftijd van middelengebruik
- Motieven om wel of niet alcohol en cannabis te gebruiken
- Negatieve ervaringen na het gebruik van alcohol
- Beschikbaarheid van genotsmiddelen
- De perceptie van het middelengebruik in de vriendenkring
- De verwachte reactie van vrienden en ouders op het proberen of gebruiken van cannabis en de eigen reactie op het gebruik van vrienden
- Kennis van het schoolreglement en de procedures
- Kennis van het begeleidingsaanbod op school
- Kennis van de wetgeving rond middelengebruik
- Vertrouwensfiguren (niet in het rapport, wel in de bijlage)
- Sfeer op school (niet in het rapport, wel in de bijlage)

Steekproef

In het schooljaar 2023-2024 schreven 111 scholen zich in. Daarna legden zij een week van afname vast. Uiteindelijk werden er 96 schoolrapporten geschreven. Dat 15 ingeschreven scholen geen schoolrapport ontvingen, kwam doordat zij de vereiste participatiegraad van 80% niet bereikten of de organisatie van de afname niet rond kregen. In de 96 overige scholen namen in totaal 51.238 leerlingen deel aan de bevraging.

Enkel de gegevens van leerlingen die de volledige vragenlijst invulden, worden naar de databank van de school weggeschreven. Nadat de gegevens van alle deelnemende scholen in één bestand werden gezet, volgde een data cleaning van de ruwe data. Als een vragenlijst voldeed aan één van de twee volgende criteria, werd de volledige vragenlijst geweerd:

- als een respondent antwoordde de fictieve drug NTSC te hebben gebruikt
- als een leerling beweerde elke afzonderlijk in de vragenlijst opgenomen illegale drug dagelijks te gebruiken.

In een volgende stap werden enkel leerlingen tussen 12 en 18 jaar geselecteerd, dit om de vergelijkbaarheid met andere onderzoeken te bevorderen en om de vergelijkbaarheid van de jongeren in de derde graad tussen de verschillende onderwijsvormen te kunnen behouden. Leerlingen uit het zevende leerjaar werden niet opgenomen in de steekproef om de vergelijkbaarheid met andere onderwijsvormen te behouden. Ook werden enkel leerlingen uit de A-stroom, B-stroom, het ASO, het TSO en het BSO weerhouden. Het KSO en het deeltijds onderwijs werden niet opgenomen, omdat daar te weinig scholen deelnamen voor een representatieve steekproeftrekking. Hoe deze 'klassieke' indeling van de onderwijsvormen zich verhoudt tot de recent aangepaste indeling volgens finaliteiten, lichten we verderop toe in een kadertje.

Vervolgens werd een representatieve steekproef getrokken, conform de Vlaamse verdeling van de schoolpopulatie in het jaar 2023-2024 naar geslacht, onderwijsvorm, onderwijsjaar en provincie¹. Daarin zijn 7.528 leerlingen opgenomen, wat een betrouwbaarheidsinterval oplevert van 1,5% (betrouwbaarheidsniveau 99%)².

Dataverwerking en statistische analyse

Nadat een vragenlijst online wordt ingevuld, worden de data weggeschreven naar een externe server. Van zodra VAD van een deelnemende school het signaal krijgt dat de afname afgerond is, voert VAD controles uit, o.a. of de beoogde minimale respons van 80% behaald werd en of de data conform het standaardformaat zijn opgeslagen. Als dat in orde is, worden de data geïmporteerd en klaargemaakt voor analyse.

Voor de analyse werd gebruik gemaakt van de statistische software SPSS Statistics. Per variabele werd onderzocht of er verschillen waren naargelang leeftijdscategorie, geslacht of onderwijsvorm. Ook werden bij vergelijkingen naar onderwijsvorm enerzijds de A-stroom en B-stroom (1^e graad) onderling vergeleken en anderzijds het ASO, het TSO en het BSO (2^e en 3^e graad).

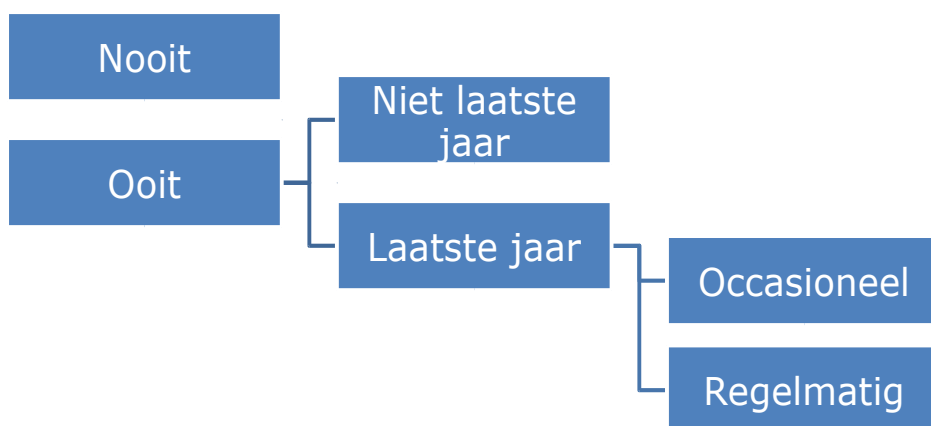
Indien er verbanden of verschillen worden weergegeven is dat op basis van een Chi-square-test met $p < 0,05$. Indien gemiddelden worden vergeleken, gebeurt dat op basis van ANOVA of een t-test.

Aanvullende opmerkingen

De responscategorieën die peilen naar de frequentie waaraan een bepaald middel gebruikt wordt (gaande van nooit tot dagelijks), worden in het rapport verder opgedeeld. Het eerste onderscheid is 'nooit' versus 'ooit'. De categorie 'ooit' wordt verder opgedeeld in 'ooit, maar niet het laatste jaar' en 'gebruikt in het laatste jaar'. Ten slotte wordt de categorie 'laatste jaar' verder opgedeeld in occasioneel gebruik en regelmatig gebruik.

Occasioneel gebruik verwijst naar '1 keer per maand of minder' en 'meerdere keren per maand', m.a.w. gebruik tijdens het afgelopen jaar, maar niet wekelijks.

Regelmatig gebruik verwijst naar '1 keer per week', 'meerdere keren per week' en 'dagelijks', m.a.w. wekelijks tot dagelijks gebruik.

Figuur 1: schematische voorstelling van de prevalentieopdelingen

¹ Het Brussels Gewest en de provincie Vlaams-Brabant werden samengevoegd voor de steekproeftrekking.

² Dat betekent dat als er in het rapport 50% vermeld staat, je met 99% zekerheid kan zeggen dat het aandeel tussen 48,5% en 51,5% ligt. Voor een waarde 10% kan je met 99% zekerheid zeggen dat het aandeel tussen 9,1% en 10,9% ligt.

Leerlingen uit de 1^e graad werden opgedeeld in A-stroom en B-stroom. Besprekingen van de resultaten naar de onderwijsvormen ASO, TSO en BSO betreffen enkel leerlingen uit de tweede en derde graad.

In de vergelijking tussen de onderwijsvormen moet rekening worden gehouden met onderlinge leeftijdsverschillen. Zo ligt de gemiddelde leeftijd van respondenten uit de B-stroom ongeveer een half jaar hoger dan respondenten uit de A-stroom. Dat geldt ook voor het BSO tegenover het ASO (het TSO ligt qua gemiddelde leeftijd tussenin). In de cijfers weergegeven in dit syntheserapport wordt niet gecorrigeerd voor leeftijd.

Door de modernisering van het secundair onderwijs wordt het studietoelaat aanbod in de 2^e en de 3^e graad ingedeeld volgens studiedomeinen, finaliteiten en onderwijsvormen. In de vragenlijst hanteert VAD nog de oude indeling van het studietoelaat aanbod van de 2^e en 3^e graad, om de vergelijkbaarheid met vorige afname(s) en trends over de jaren heen te behouden. Daarom kunnen scholen op voorhand bekijken met welke onderwijsvorm (ASO, BSO, TSO, KSO) in de vragenlijst de nieuwe indeling van het studietoelaat aanbod van de 2^e en 3^e graad overeenkomt. VAD vraagt de deelnemende scholen dat de begeleidende leerkracht aan het begin van de afname aan de klas communiceert welke keuze in onderwijsvorm zij moeten aanduiden.

Tabak

Prevalentie en frequentie van tabak

Vier op de vijf leerlingen (82,0%) heeft nog nooit tabak gerookt. Eén op de vijf (18,0%) heeft dus wel **ooit** een sigaret gerookt.

PREVALENTIE, FREQUENTIE EN HOEVEELHEID VAN TABAK

Alle leerlingen	Nooit	82,0%
	Ooit	18,0%
	Laatste jaar	14,6%
	Laatste maand	8,1%
	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	6,5%
	Occasioneel	3,8%
	Regelmatig	4,4%
	Dagelijks	2,1%
Laatste maand gebruikers	< 1 sigaret per dag	54,7%
	1-5 sigaretten per dag	25,7%
	6-10 sigaretten per dag	8,8%
	10-20 sigaretten per dag	5,6%
	>20 sigaretten per dag	5,2%

14,6% van de leerlingen rookte in het **afgelopen jaar** tabak. 8,1% rookte in de maand voor de bevraging. 6,5% geeft aan wel in het voorgaande jaar te hebben gerookt, maar **niet meer** in de laatste maand. 3,8% van de leerlingen die het laatste jaar tabak rookte, zegt dit **occasioneel** te doen. Een iets groter aandeel rookt **regelmatig** (4,4%). 2,1% van de leerlingen rookt **dagelijks**.

Iets meer dan de helft van de recente leerlingen die in de voorgaande 30 dagen rookten, rookt minder dan 1 sigaret per dag (54,7%). Een kwart rookt 1 tot 5 sigaretten (25,7%). 10,8% gebruikt **meer dan 10 sigaretten per dag**.

In vergelijking met het vorige schooljaar waarin de leerlingenbevraging werd afgenomen (2022-2023), stellen we vast dat de leerlingen die recent roken algemeen genomen minder sigaretten per dag roken. Het aandeel dat minder dan 6 sigaretten per dag rookt is gestegen en het aandeel dat meer dan 10 sigaretten per dag rookt is gedaald.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een sigaret roken, is 15,2 jaar³. 24,8% heeft voor de leeftijd van 15 jaar een eerste keer gerookt. Een meerderheid van de leerlingen die roken, begon op de leeftijd van 15 of 16 jaar (61,9%). 13,3% van de rokende leerlingen begon te roken op de leeftijd van 17 of 18 jaar (niet in tabellen).

Het aantal oitrokers neemt gradueel toe tussen de drie leeftijdscategorieën. De grootste sprong in oitgebruik zien we tussen 12-14 en 15-16-jarigen. Terwijl 5,3% van de 12-14-jarigen **ooit** al eens tabak rookte, was dat bij 23,1% van de 15-16-jarigen en bij 39,9% van de 17-18-jarigen het geval. Sinds 2018-2019, dus bijna twee decennia na de start van de leerlingenbevraging, zien we dat ook in de oudste leeftijdsgroep een meerderheid nog nooit heeft gerookt. Het aandeel **regelmatige gebruikers** is in de jongste leeftijdsgroep nog gering (0,9%), maar ligt al op 5,7% bij de 15-16-jarigen en 10,4% bij de 17-18-jarigen. Respectievelijk 0,3%, 2,6% en 5,6% zijn **dagelijkse rokers**.

Door een wetsoanpassing eind 2019 werd de minimumleeftijd voor de verkoop van tabak naar 18 jaar verhoogd. Toch geven de prevalenties volgens leeftijdsgroep en de beginleeftijden aan dat bijna alle leerlingen die ooit rookten, dat deden op een leeftijd waarop zij wettelijk gezien geen tabak kunnen kopen.

TABAKSGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	94,7%	76,9%	60,1%
Ooit	5,3%	23,1%	39,9%
Laatste jaar	3,9%	19,6%	32,1%
Laatste maand	2,0%	11,1%	17,8%
Gestopt	2,0%	8,3%	14,0%
Occasioneel	1,0%	5,5%	7,8%
Regelmatig	0,9%	5,7%	10,4%
Dagelijks	0,3%	2,6%	5,6%

In de drie leeftijdsgroepen rookt een duidelijke meerderheid van de leerlingen die de laatste maand rookten **minder dan 6 sigaretten per dag**: 85,7% bij de 12-14-jarigen, 83,6% bij de 15-16-jarigen en 75,5% bij de 17-18-jarigen. Bij de leerlingen die de laatste maand rookten is het aandeel dat **meer dan 10 sigaretten per dag** rookt het hoogst bij de 17-18-jarigen, met 13,9%. Bij de jongere leeftijdsgroepen gaat het om 8,6% (12-14-jarigen) en 8,4% (15-16-jarigen) (niet in tabellen).

³ Gemiddelde beginleeftijden worden berekend op basis van de antwoorden van de groep 17-18-jarigen.

Jongens-meisjes

Iets meer jongens dan meisjes hebben **ooit** tabak gerookt: 18,6% van de jongens, tegenover 17,4% van de meisjes. Voor het **laatstejaarsgebruik** is dat respectievelijk 15,3% en 14,0%. Ook in **regelmatig gebruik** van tabak is er een iets hoger percentage onder jongens dan onder meisjes: 4,9% tegenover 3,8%. Dat geldt eveneens voor de **dagelijkse rokers**: 2,4% versus 1,7%.

TABAKSGEBRUIK NAAR GESLACHT

	Jongens	Meisjes
Nooit	81,4%	82,6%
Ooit	18,6%	17,4%
Laatste jaar	15,3%	14,0%
Laatste maand	8,4%	7,9%
Gestopt	6,9%	6,0%
Occasioneel	3,5%	4,1%
Regelmatig	4,9%	3,8%
Dagelijks	2,4%	1,7%

Onderwijsvormen

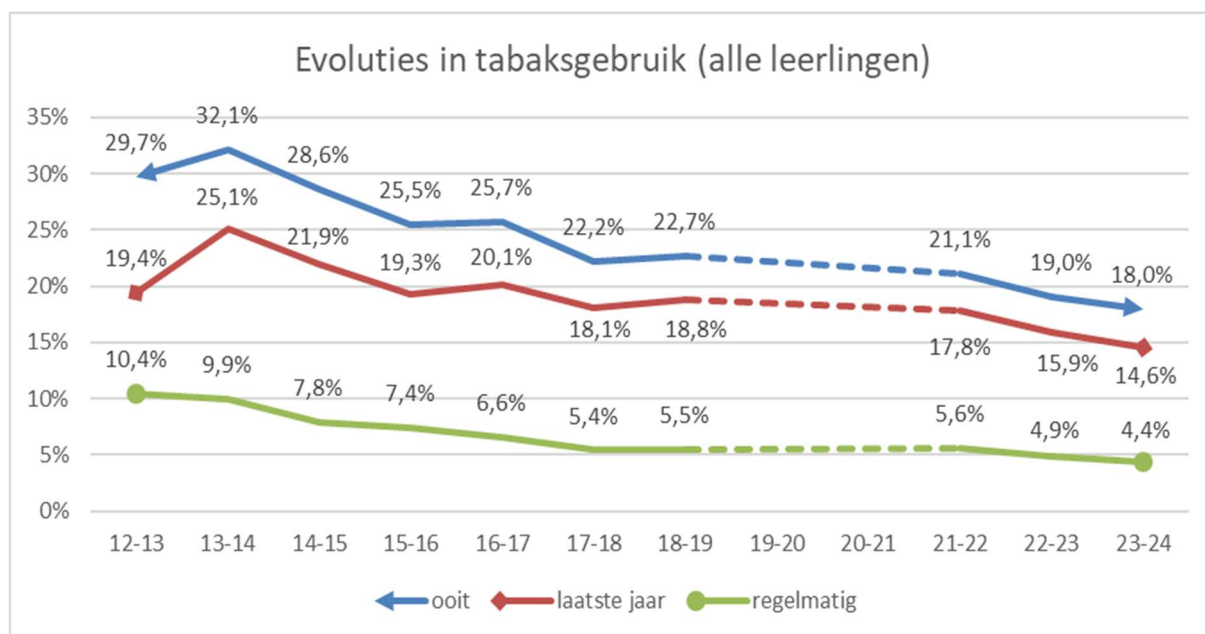
Er is een duidelijk verschil in rookgedrag tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 2,8% **ooit** al gerookt, in de B-stroom is dit 11,8%. Het onderlinge verschil tussen beide onderwijsvormen in de eerste graad, werd kleiner en leunt daardoor weer dichter aan bij de vroegere verhoudingen. **Laatstejaarsgebruik** komt het sterkst voor in het BSO (26,9%), gevolgd door het TSO (23,8%) en het ASO (15,2%). Bij gebruik in het voorgaande jaar geven ook meer leerlingen uit het BSO aan een **regelmatige roker** te zijn dan in de andere onderwijsvormen, namelijk 12,4% tegenover 6,4% in het TSO en 3,0% in het ASO. Opmerkelijk is ook dat in het BSO de verhouding tussen laatstejaarsroken en regelmatig roken kleiner is dan in de andere onderwijsvormen: in het BSO is net iets minder dan de helft van de laatstejaarsrokers een regelmatige roker, terwijl in het TSO bijna vier op de tien en in het ASO één op de vijf laatstejaarsrokers op regelmatige basis roken. 6,7% van de leerlingen in het BSO is een **dagelijkse roker**, wat proportioneel meer dan dubbel zo hoog is vergeleken met het TSO (3,1%) en vijf à zes maal hoger dan in het ASO (1,2%). BSO-leerlingen die roken, beginnen ook vroeger met een **eerste sigaret**: de beginleeftijd ligt in die onderwijsvorm op 14,9 jaar, terwijl dit bij leerlingen uit het ASO en het TSO 15,3 jaar is.

TABAKSGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	97,2%	88,2%	82,4%	65,8%	70,7%
Ooit	2,8%	11,8%	17,6%	34,2%	29,3%
Laatste jaar	2,1%	7,5%	15,2%	26,9%	23,8%
Laatste maand	1,0%	3,6%	7,7%	16,4%	13,4%
Gestopt	1,2%	3,4%	7,5%	9,4%	10,8%
Occasioneel	0,5%	2,2%	4,7%	5,0%	6,7%
Regelmatig	0,4%	1,9%	3,0%	12,4%	6,4%
Dagelijks	0,1%	0,5%	1,2%	6,7%	3,1%

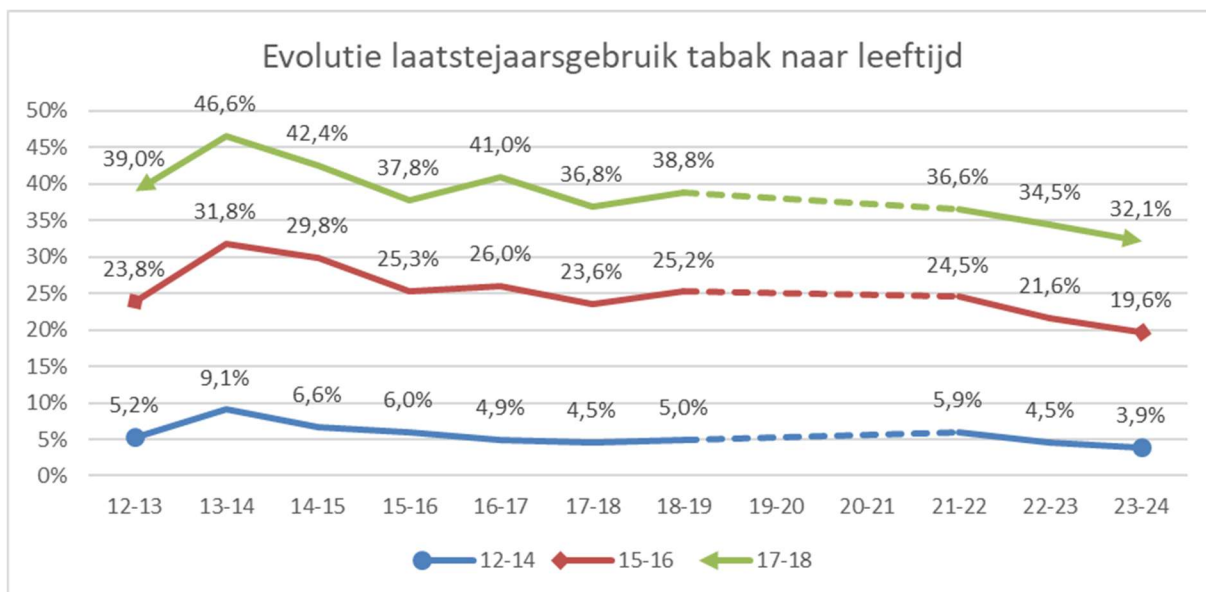
Evoluties in de prevalentie van tabak

Alhoewel je hier en daar een tijdelijke opwaartse knik in de grafieklijnen ziet, daalt het tabaksgebruik in het algemeen over de laatste tien metingen van de leerlingenbevraging heen. De prevalenties van 2023-2024 liggen duidelijk lager dan die van 2012-2013. De tussen 2012-2013 en 2017-2018 kleiner geworden afstand tussen de twee bovenste lijnen toont aan dat het ooitgebruik in die periode sterker daalde dan het laatstejaarsgebruik. Dat betekent dat er relatief gezien steeds minder oitrokers stopten met roken. Na 2017-2018 bleef die verhouding vrij stabiel. Het aandeel voor regelmatig gebruik daalde het sterkst over de laatste tien metingen heen. Nadat die parameter tussen 2017-2018 en 2021-2022 niet meer zakte, is er in de laatste twee metingen weer een neerwaartse knik zichtbaar. Het aandeel leerlingen dat regelmatig gebruik van tabak aangeeft, is in vergelijking met 2012-2013 meer dan gehalveerd.

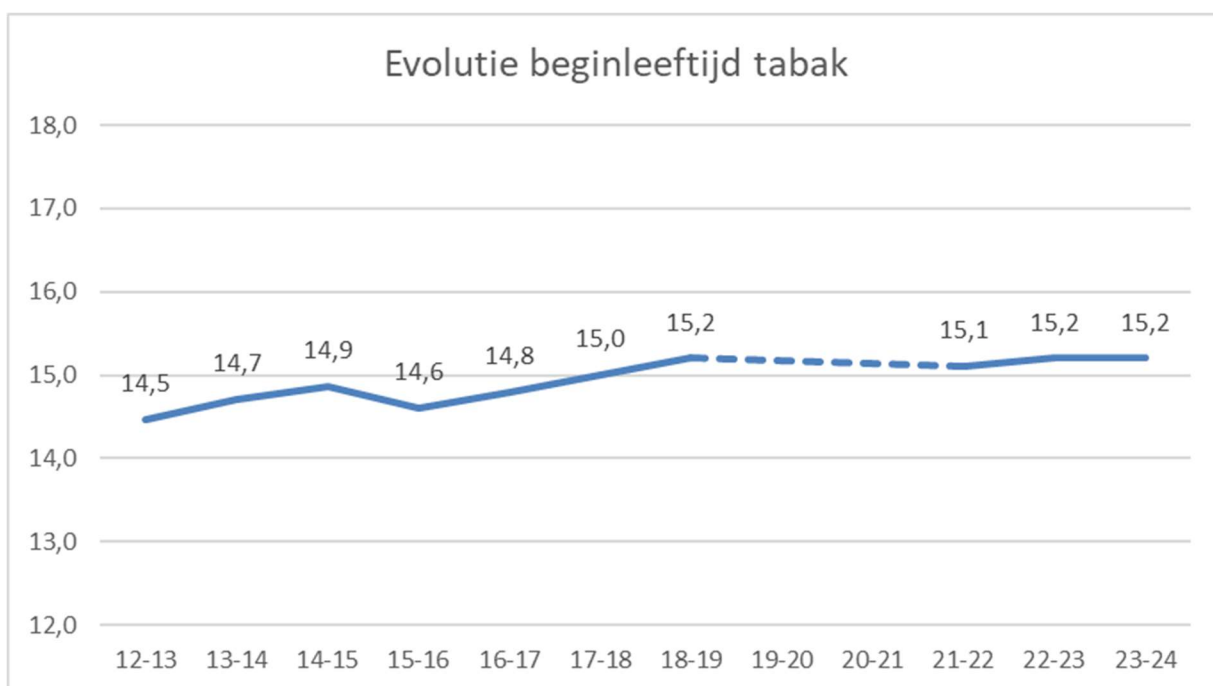

Ondanks de golvende bewegingen ligt het aandeel leerlingen dat in het voorgaande jaar tabak rookte in alle drie de leeftijdsgroepen lager dan tien bevragingen eerder. Dat komt door de daling in de post-covid-periode. Het aandeel lag in 2018-2019 op hetzelfde niveau of zelfs iets hoger dan in 2012-2013. In de drie recentste metingen zien we een aanhoudende daling, waardoor het huidige aandeel toch een stuk onder dat van 2012-2013 ligt.

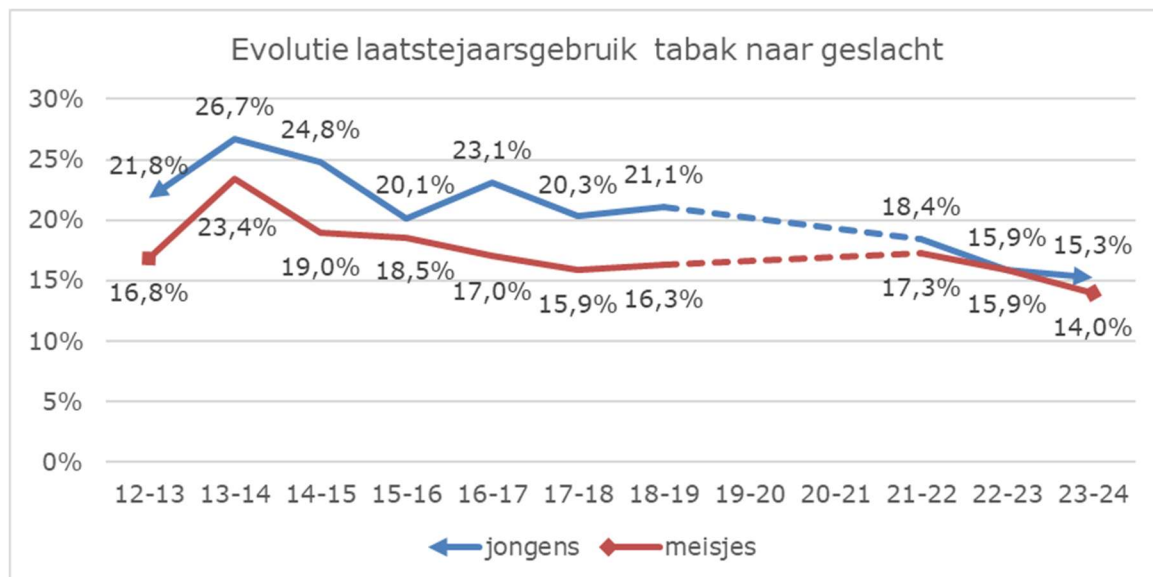
Het ooit-, laatstejaars- en laatstemaandgebruik neemt af bij alle leeftijden, de dalingen zijn minder sterk naarmate de leeftijd stijgt.

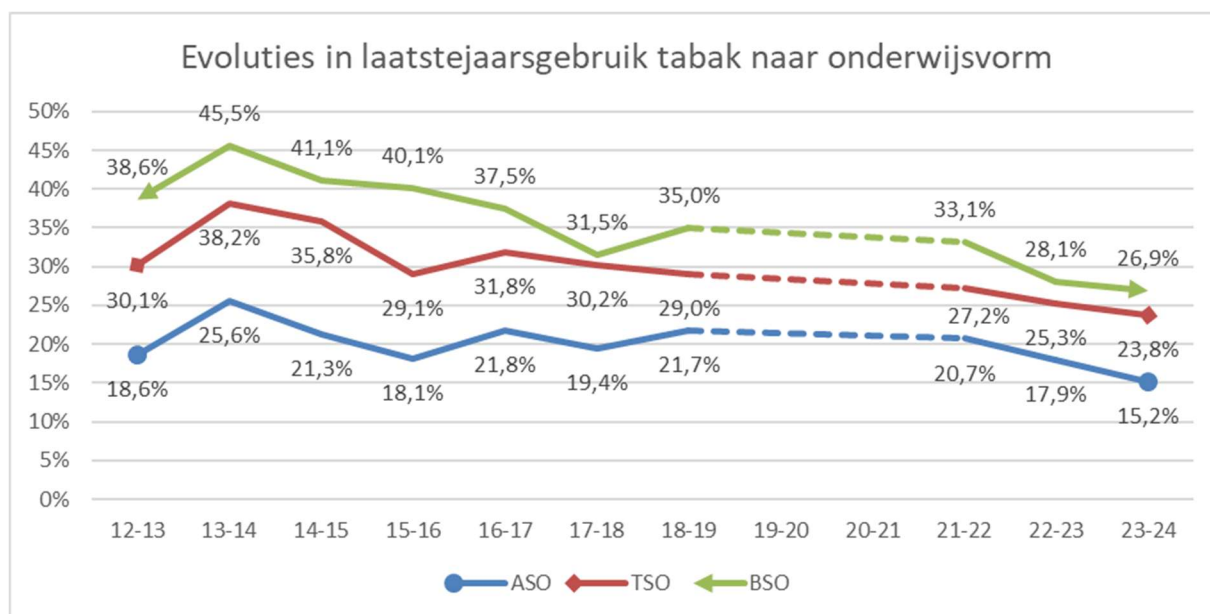
Tussen 2012-2013 en 2023-2024 steeg de gemiddelde beginleeftijd voor tabaksgebruik met 8 à 9 maanden. De stijging situeert zich vooral in de periode tot 2018-2019. Nadien is er eerder een status quo.

Bij jongens lag de laatstejaarsprevalentie in de laatste tien metingen hoger dan bij meisjes, maar dat verschil is de laatste jaren grotendeels verdwenen. In de drie laatste metingen liggen beide lijnen dicht bij elkaar of op elkaar. In vergelijking met het begin van vorig decennium is de daling minder sterk bij meisjes dan bij jongens. Dat betekent dat tussen 2012-2013 en 2023-2024 de daling van laatstejaarsgebruik zich sterker voordeed bij jongens dan bij meisjes.

Wat onderwijsvormen betreft, zien we door de jaren heen steeds dezelfde rangorde voor laatstejaarsgebruik: ondanks een sterke daling na 2021-2022 telt het BSO nog steeds de meeste leerlingen die roken, gevolgd door het TSO en het ASO. Net als in het schooljaar 2017-2018 liggen de lijnen van het BSO en het TSO in de twee laatste metingen weer dicht bijeen. In tegenstelling tot het BSO en het TSO steeg het aandeel laatstejaarsrokers in het ASO, de onderwijsvorm met steeds de laagste prevalentie voor roken, tussen 2012-2013 en 2018-2019. Maar na de jaren van restrictieve covidmaatregelen zakte het laatstejaarsgebruik in het ASO weer duidelijk.

Tabaksgebruik en de wetgeving

Prevalentie naar wettelijke leeftijd

De verkoop van tabak is sinds november 2019 verboden aan jongeren onder de 18 jaar. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het verschil in gebruiksprevalenties groot is tussen min-18-jarigen en 18-jarigen. Toch geeft één op de zes minderjarigen (16,6%) aan ooit te hebben gerookt. Het merendeel van hen (13,6%) rookte het laatste jaar. Eén op de vijfentwintig doet dat zelfs regelmatig (4,0%).

TABAKSGEBRUIK NAAR WETTELIJKE LEEFTIJD		
	- 18 j.	18 j.
Nooit	83,4%	55,2%
Ooit	16,6%	44,8%
Laatste jaar	13,6%	33,6%
Laatste maand	7,5%	19,5%
Gestopt	6,0%	14,5%
Occasioneel	3,6%	7,4%
Regelmatig	4,0%	11,7%
Dagelijks	1,8%	6,9%

Kennis van de wetgeving

Tussen 2018-2019 en de twee meest recente bevestigingen in 2021-2022 en 2022-2023 is de wetgeving omtrent de (ver)koop van tabaksproducten veranderd: de minimumleeftijd werd opgetrokken van 16 naar 18 jaar. Het is opvallend maar dus niet verwonderlijk dat er nu meer duidelijkheid heerst over deze wettelijke maatregel. Terwijl in 2018-2019 63,5% van de leerlingen op de hoogte was van de geldende wetgeving, steeg dat recent naar 89,3%.

De meeste 12- tot 14- jarigen zijn al op de hoogte van de wetgeving (85,1%) en dat aandeel ligt nog hoger in de oudere leeftijdsgroepen (92,6% bij 15-16 jaar en 94,0% bij 17-18 jaar). De verschillen tussen de geslachten zijn klein. Bekijken we de onderwijsvormen, dan zien we dat de wetgeving in de 1^e graad iets minder gekend is in de A-stroom en in de 2^e en 3^e graad in het BSO.

Tabak in de leefwereld van jongeren

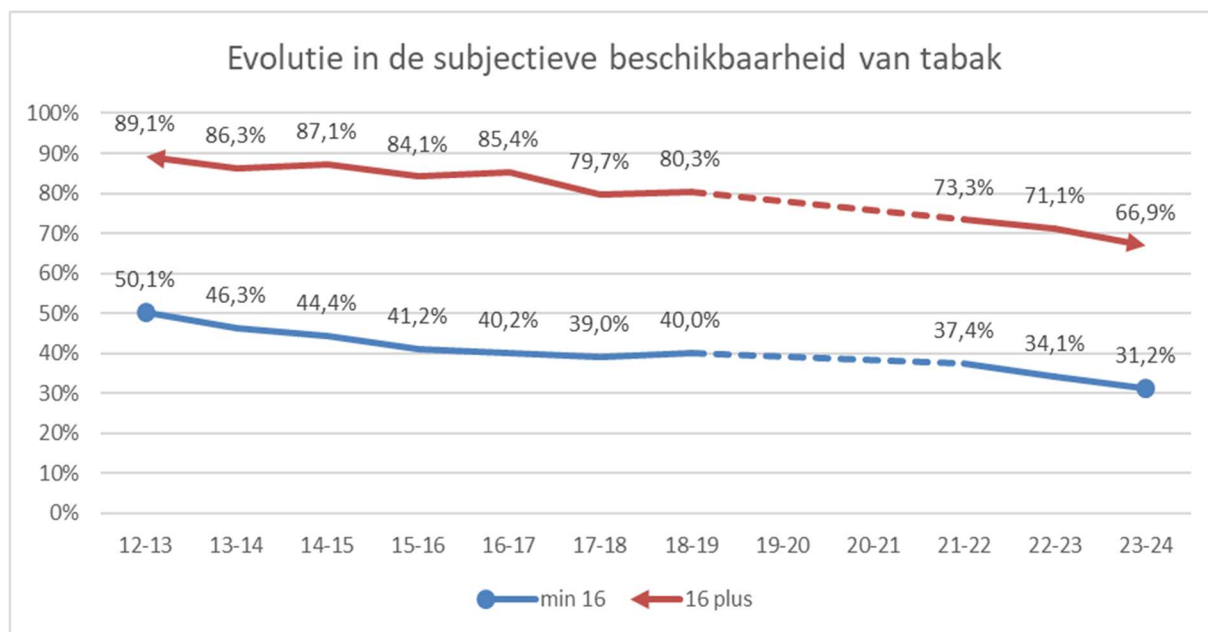
Gezien de gemiddelde beginleeftijd, is het niet verwonderlijk dat tabak al deel uitmaakt van de leefwereld van 12-14-jarigen: 37,0% zegt minstens 1 vriend te hebben die rookt. Bij 15-16-jarigen heeft 65,8% minstens 1 vriend die rookt en bij 17-18-jarigen is dit 78,3%. Als we kijken naar hoeveel vrienden roken, dan zien we eveneens een stijging naarmate de leerlingen ouder worden. Terwijl in de jongste leeftijdsgroep 4,5% aangeeft dat meer dan de helft van de vriendenkring rookt, is dit bij 14,1% van de 15-16-jarigen en bij 19,6% van de 17-18-jarigen het geval. In vergelijking met 2022-2023 is er een lichte stijging in zowel het aandeel dat minstens 1 rokende vriend heeft, als het aandeel dat meer dan de helft rokers in de vriendenkring telt.

Er is een sterke link tussen het eigen tabaksgebruik en het aantal vrienden dat rookt. Van de jongeren die in de voorgaande 12 maanden geen tabak hebben gerookt, heeft iets meer dan de helft (52,3%) geen enkele vriend die rookt. Van degenen die in die periode wel hebben gerookt, is dit slechts 4,8% (niet in de tabellen).

Subjectieve beschikbaarheid van tabak

Over de tien laatste bevestigingen heen is er een dalende trend wat de subjectieve beschikbaarheid van tabak betreft: in vergelijking met 2011-2012 geven duidelijk minder jongeren aan gemakkelijk aan tabak te geraken. Toch liggen de cijfers nog steeds behoorlijk hoog gezien de jonge leeftijd. Zo geeft al 31,2% van de jongeren onder de 16 jaar aan makkelijk aan tabak te geraken. Bij de jongeren boven de 16 jaar zegt 66,9% gemakkelijk aan tabak te raken, wat ook opvallend hoog is aangezien de meerderheid van die groep de wettelijke minimumleeftijd van 18 jaar nog niet bereikt heeft. Voor beide leeftijdsgroepen zien we een duidelijke daling sinds de wetswijziging, maar er blijft veel marge om dit verder terug te dringen.

E-sigaretten

Prevalentie en frequentie van e-sigaretten

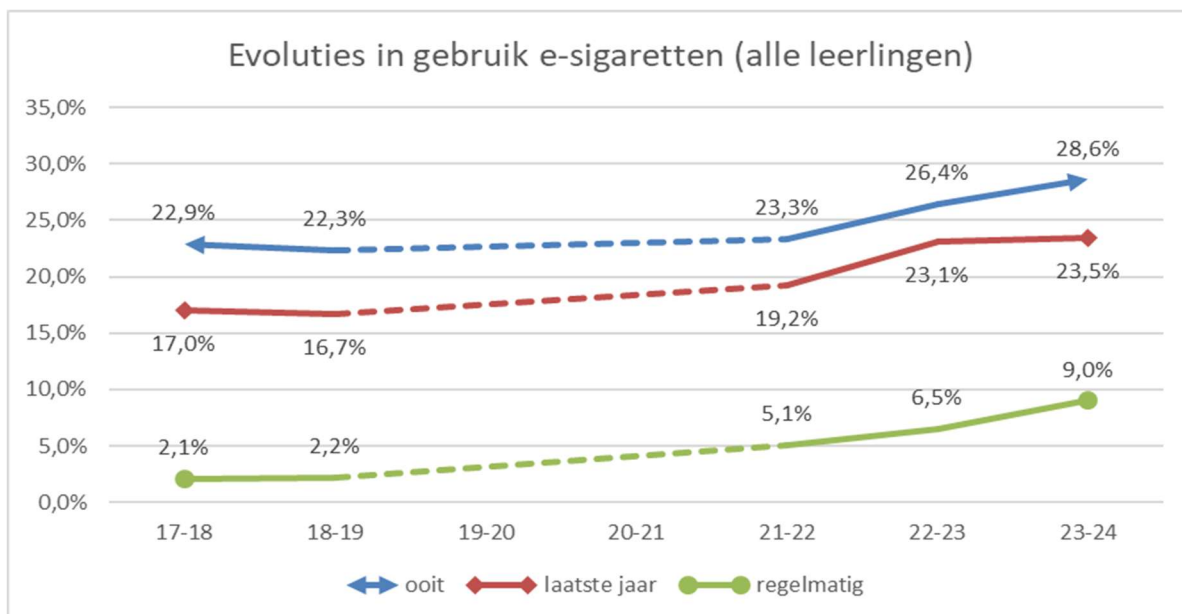
Het gebruik van e-sigaretten wordt in de leefwereld van jongeren meestal 'vaperen' genoemd.

Zeven op de tien jongeren (71,4%) heeft nog nooit een e-sigaret gebruikt. Dat betekent dat bijna drie op de tien leerlingen (28,6%) wel **ooit** een e-sigaret gebruikte. Bijna een op de vier leerlingen (23,5%) gebruikte e-sigaretten in het **voorgaande jaar**. Minder dan de helft daarvan (10,8%) geeft aan **niet meer** te vaperen. Onder de gebruikers zijn er duidelijk meer leerlingen die **regelmatig** vaperen (9,0%) dan leerlingen die dit **occasioneel** doen (3,8%). 6,1% van alle leerlingen doet dit **dagelijks**.

PREVALENTIE EN FREQUENTIE VAN E-SIGARETTEN

Alle leerlingen	Nooit	71,4%
	Ooit	28,6%
	Laatste jaar	23,5%
	Laatste maand	14,9%
	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	10,8%
	Occasioneel	3,8%
	Regelmatig	9,0%
	Dagelijks	6,1%

Vragen over e-sigaretten werden pas vanaf 2017-2018 in de vragenlijst opgenomen. We hebben dus nog maar vijf metingen, maar het is toch al interessant om daarin naar trends op zoek te gaan. En dan zien we een duidelijke opwaartse trend sinds de eerste meting. Vooral de stijgingen na de coronajaren zijn opvallend. Het meest in het oog springend is de sterke stijging van het aandeel regelmatige gebruikers, dat tussen 2017-2018 en 2023-2024 meer dan vier maal hoger kwam te liggen.

Nieuwsgierigheid is voor de meeste ooitgebruikers de voornaamste reden om e-sigaretten te gebruiken: voor 80,9% van de leerlingen die ooit al vapede, was dit (één van) de reden(en) om met e-sigaretten te beginnen. Hoewel een meerderheid van de leerlingen die al e-sigaretten gebruikten voordien tabak rookten, vapede ze eerder zelden om te stoppen of minderen met roken: minder dan één op de tien gebruikers van e-sigaretten geeft minderen en stoppen met roken als motief om te vapede. Om niet opnieuw te beginnen met roken is daarentegen een vaker aangehaald argument, nl. bij bijna vier op de tien ooitgebruikers (38,6%). Dat is een veel hoger aandeel dan in 2021-2022, toen dat amper 6,6% bedroeg. Daarnaast spelen nog andere, niet in de enquête opgenomen motieven mee: 54,7% stelt dat er nog een andere reden voor het gebruik is.

Tussen de leeftijdsgroepen en de geslachten zijn er geen grote verschillen. In de vergelijking tussen onderwijsvormen springt in het oog dat meer leerlingen uit de B-stroom en het BSO motieven aangeven die verband houden met eerder rookgedrag. Dat sluit aan bij de rode draad doorheen de geschiedenis van de leerlingenbevraging: het aandeel tabaksgebruikers lag in deze onderwijsvormen steeds hoger.

MOTIEVEN OM E-SIGARETTEN TE GEBRUIKEN

Leerlingen die ooit vapede	Uit nieuwsgierigheid	80,9%
	Om te minderen met roken	7,0%
	Om te stoppen met roken	5,5%
	Om niet opnieuw te beginnen roken	38,6%
	Andere reden	54,7%

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een e-sigaret gebruiken, is 15,5 jaar⁴. Dat is een lichte daling in vergelijking met 2021-2022, wat betekent dat jongeren die vapede daar gemiddeld genomen iets vroeger mee beginnen. De meest voorkomende startleeftijd is 15-16 jaar (69,7%). In

⁴ Gemiddelde beginleeftijden worden berekend op basis van de antwoorden van de groep 17-18-jarigen.

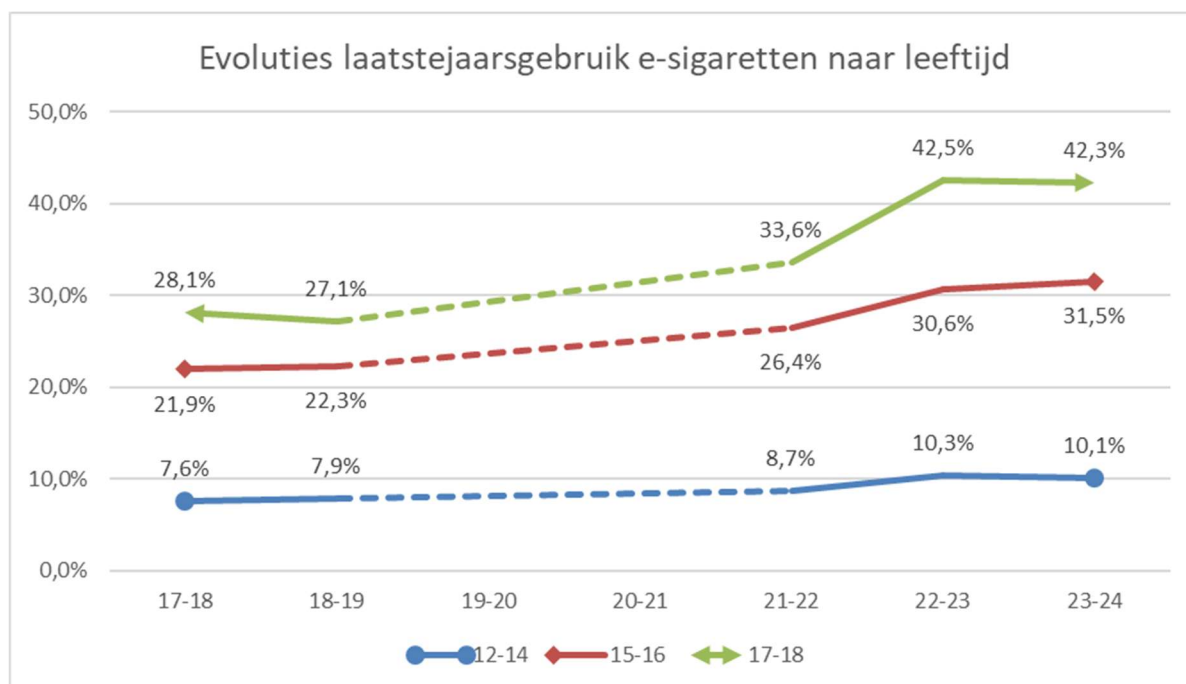
dat opzicht verschilt dit niet veel van tabak, al beginnen jongeren gemiddeld iets jonger te roken dan te vaperen.

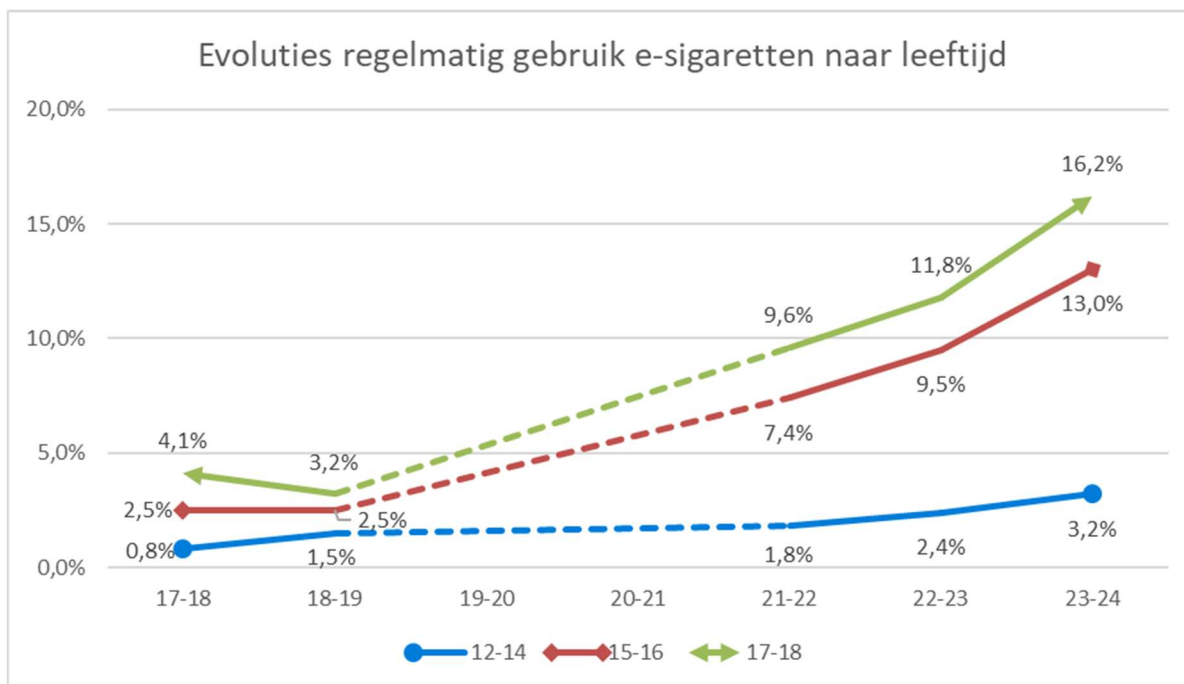
Het aantal leerlingen dat **ooit** e-sigaretten gebruikte, stijgt sterk tussen de jongste en de middelste leeftijdscategorie. Daarna vlakt de stijging wat af. Dat komt omdat bij de meerderheid het eerste gebruik zich na de leeftijd van 14 jaar situeert. Noemenswaardig is dat inmiddels een meerderheid van de 17-18-jarige leerlingen ooit vapede. Een gelijkaardig stijgingspatroon tussen de leeftijdsgroepen is ook te zien bij gebruik tijdens het **laatste jaar** en tijdens de **laatste maand**. In elk van de leeftijdscategorieën is ongeveer de helft van de laatstejaarsgebruikers ondertussen gestopt. Van de groep die e-sigaretten is blijven gebruiken, doet in elke leeftijdsgroep een meerderheid dat op **regelmatige** basis.

GEBRUIK E-SIGARETTEN NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	86,6%	63,0%	49,0%
Ooit	13,4%	37,0%	51,0%
Laatste jaar	10,1%	31,5%	42,3%
Laatste maand	5,5%	21,2%	27,0%
Gestopt	6,1%	15,1%	21,5%
Occasioneel	1,7%	4,8%	6,9%
Regelmatig	3,2%	13,0%	16,2%
Dagelijks	2,0%	9,1%	11,0%

In de drie leeftijdsgroepen ligt het gebruik van e-sigaretten in 2023-2024 een stuk hoger dan in 2017-2018. De twee onderstaande grafieken geven dat goed weer. Toch is er tussen de twee laatste metingen geen verdere stijging van het laatstejaarsgebruik, terwijl de stijging van het regelmatige gebruik wél verder toeneemt en zelfs versnelt. In vergelijking met 2017-2018 is het aandeel leerlingen dat regelmatig e-sigaretten gebruikt gestegen met een factor 4 tot 5. Tussen 2021-2022 en 2023-2024 is dat aandeel verdubbeld. Deze evoluties gelden voor alle drie de leeftijdscategorieën.

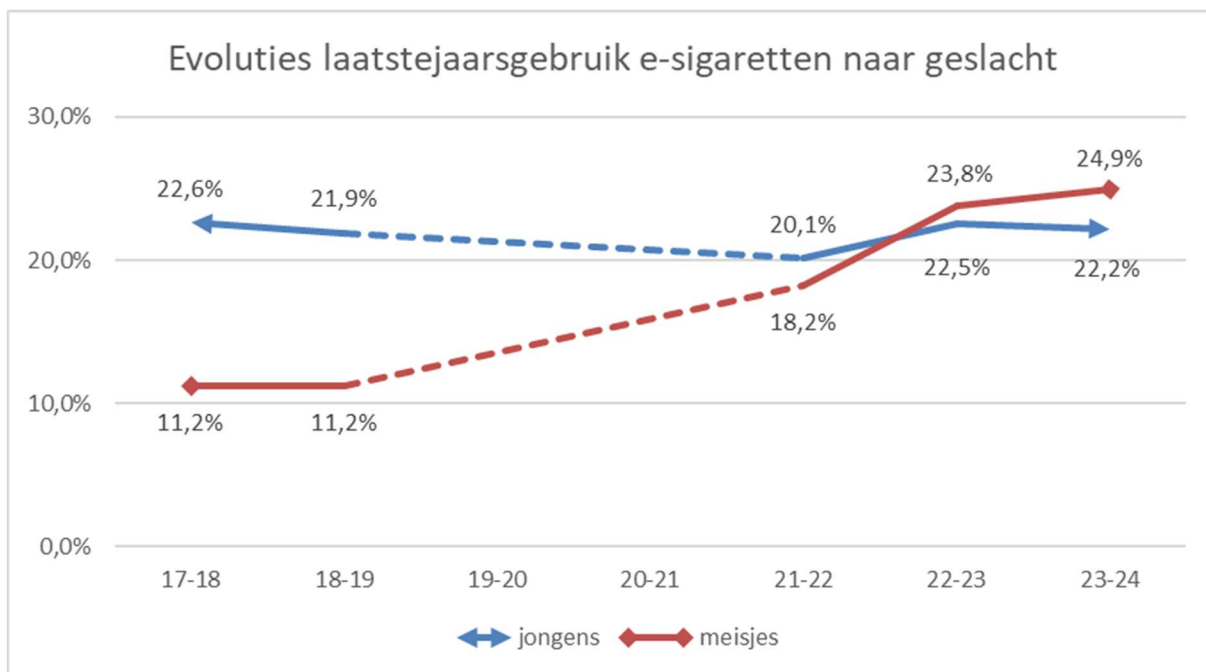
Jongens-meisjes

Nadat in voorgaande synthesesrapporten werd aangegeven dat de meisjes de kloof met de jongens snel aan het dichtten waren, is de balans sinds 2022-2023 zelfs doorgeslagen: de cijfers voor **ooitgebruik**, **laatstejaarsgebruik** en **laatstemaandgebruik** liggen iets hoger bij meisjes dan bij jongens. Enkel als we naar het meer frequente vapedrag kijken, met name naar **regelmatig** en **dagelijks** gebruik, liggen de percentages ongeveer gelijk.

GEbruik E-SIGARETTEN NAAR GESLACHT

	Jongens	Meisjes
Nooit	72,0%	70,7%
Ooit	28,0%	29,3%
Laatste jaar	22,2%	24,9%
Laatste maand	14,2%	15,7%
Gestopt	10,1%	11,5%
Occasioneel	3,2%	4,3%
Regelmatig	8,9%	9,1%
Dagelijks	6,1%	6,2%

De 'inhaalbeweging' bij meisjes is opvallend: terwijl in de eerste meting het aandeel jongens dat het voorgaande jaar e-sigaretten gebruikte nog dubbel zo hoog lag, ligt het aandeel van laatstejaarsgebruik ondertussen hoger bij meisjes. Bij jongens bleef het gebruik doorheen de jaren vrij stabiel, maar bij meisjes steeg het laatstejaarsgebruik tot meer dan het dubbele.

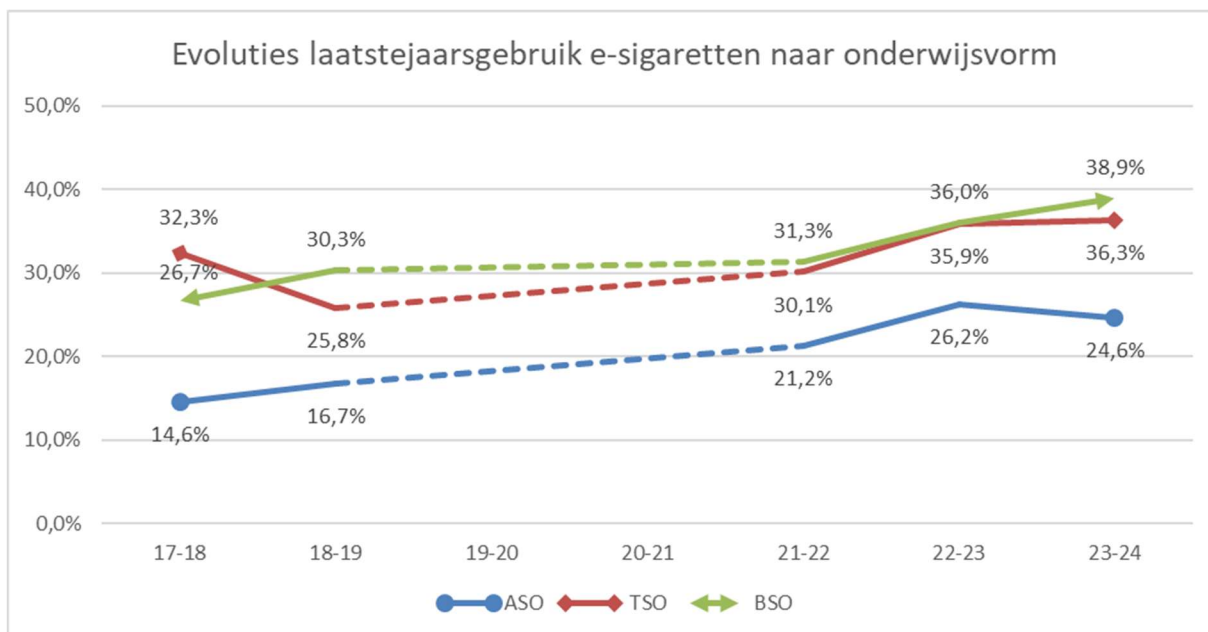
Onderwijsvormen

Net als bij tabak roken is er ook bij vaperen een duidelijk verschil tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 8,9% **ooit** al gevapt, in de B-stroom is dat aandeel meer dan dubbel zo hoog (20,4%). Ook in de bovenbouw zien we dat er duidelijk meer gebruikers en frequentere gebruikers zijn in het BSO en het TSO dan in het ASO.

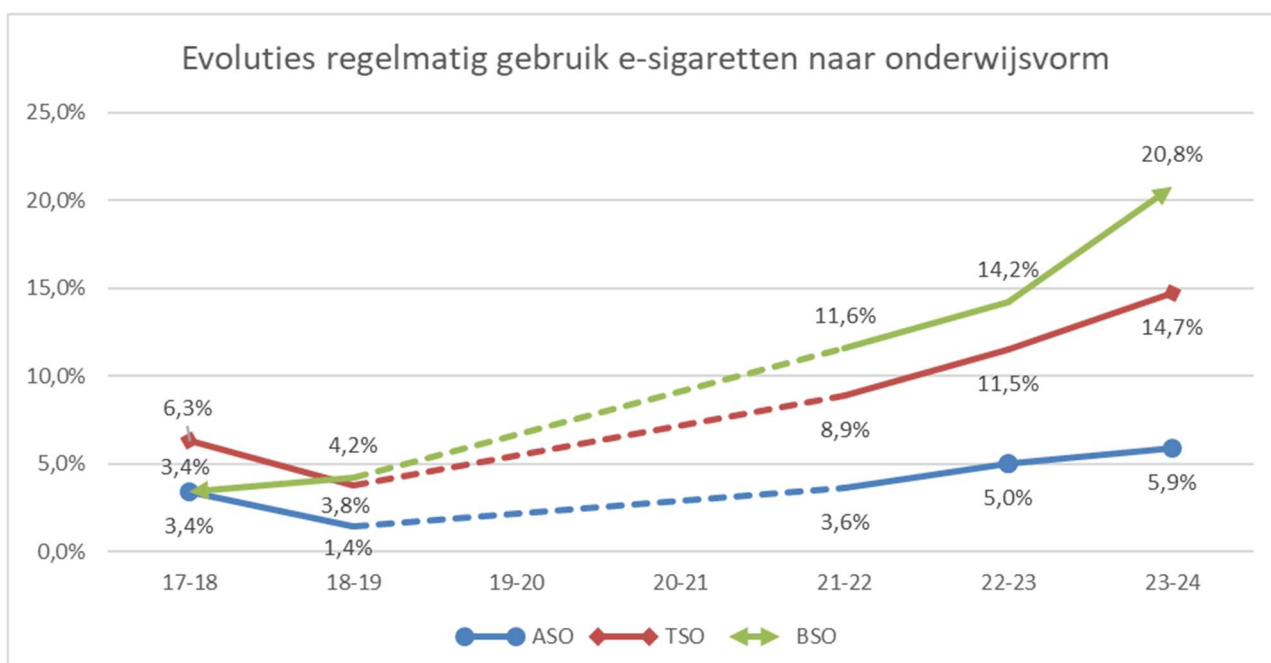
GEbruik E-SIGARETTEN NAAR ONDERWIJSVORM

	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	91,1%	79,6%	71,3%	52,2%	56,5%
Ooit	8,9%	20,4%	28,7%	47,8%	43,5%
Laatste jaar	6,6%	14,4%	24,6%	38,9%	36,3%
Laatste maand	3,5%	8,9%	13,3%	27,7%	24,8%
Gestopt	3,6%	5,2%	14,1%	13,1%	16,0%
Occasioneel	1,0%	2,9%	4,6%	5,0%	5,6%
Regelmatig	2,0%	6,3%	5,9%	20,8%	14,7%
Dagelijks	1,0%	4,1%	3,3%	16,5%	9,9%

Het aandeel leerlingen dat vapt ligt in alle onderwijsvormen van de 2^e en 3^e graad duidelijk hoger dan in 2017-2018. Als we de laatstejaarsprevalenties in de bovenbouw bekijken, dan zien we dat het ASO ondanks een behoorlijke stijging in vergelijking met 2017-2018 nog steeds het laagst scoort. Het is ook de enige onderwijsvorm die op een lager cijfer uitkomt in vergelijking met het voorgaande schooljaar. De kloof met BSO en TSO blijft groot, omdat ook daar een toename te zien is. De stijging in het TSO verloopt grillig en ligt nauwelijks hoger dan in de eerste meting uit. De evolutie in het BSO verloopt sterker lineair en strandt in 2023-2024 op een duidelijk hoger aandeel dan in 2017-2018.

Als we naar de evoluties in het regelmatig gebruik van e-sigaretten kijken, valt de sterke opmars in het BSO het meest op. Tussen 2017-2018 en 2023-2024 is het aandeel BSO-leerlingen dat minstens regelmatig vapet, verzesvoudigd. Eén op de vijf BSO-leerlingen gebruikt ondertussen minstens één keer per week een e-sigaret. De stijging van het aandeel regelmatige gebruikers bleef in het TSO en het ASO beperkt tot iets meer of minder dan een verdubbeling, al is dat op zich ook wel een opvallende stijging.

Nicotinezakjes

Prevalentie en frequentie van nicotinezakjes

Nicotinezakjes worden door jongeren vaak 'snus' genoemd, ook al zijn snus en nicotinezakjes verschillende producten. Snus bevat tabak en de verkoop ervan is altijd illegaal geweest in België. Sinds 1 oktober 2023 is ook de verkoop van nicotinezakjes in België bij wet verboden. Dat wettelijke verbod ging dus in op het moment dat de leerlingenbevraging in schooljaar 2023-2024 startte (de scholen namen vanaf oktober 2023 deel).

In de leerlingenbevraging van 2022-2023 werden nicotinezakjes voor het eerst in de vragenlijst opgenomen, omdat er heel wat signalen waren dat gebruik van dit middel, dat niet zonder gezondheidsrisico's is, toenam. We kunnen ons dus beroepen op twee metingen.

Eén op de veertien leerlingen heeft **ooit** nicotinezakjes gebruikt (7,5%), van wie de meerderheid ook in het **voorgaande jaar** (5,4%). Een meerderheid van de laatstejaarsgebruikers heeft recent niet meer gebruikt (3,4%). **Regelmatig** en **dagelijks** gebruik komen amper voor (resp. 0,7% en 0,3%). Er zijn geen noemenswaardige verschillen in vergelijking met de resultaten van 2022-2023.

PREVALENTIE EN FREQUENTIE VAN NICOTINEZAKJES

Alle leerlingen	Nooit	92,5%
	Ooit	7,5%
	Laatste jaar	5,4%
	Laatste maand	2,0%
	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	3,4%
	Occasioneel	1,3%
	Regelmatig	0,7%
	Dagelijks	0,3%

Leeftijd

Het aandeel leerlingen dat **ooit**, in het **laatste jaar**, in de **laatste maand** en **regelmatig** nicotinezakjes gebruikt, stijgt over de graden heen, met de sterkste toename tussen de jongste en de middelste leeftijdscategorie. In elke leeftijdsgroep is bijna de helft van de ooitgebruikers wel gestopt met dat gebruik. Zelfs in de oudste leeftijdsgroep komt regelmatig of dagelijks uitzonderlijk voor.

GEBRUIK NICOTINEZAKJES NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	97,5%	89,4%	85,5%
Ooit	2,5%	10,6%	14,5%
Laatste jaar	1,8%	7,8%	9,8%
Laatste maand	0,8%	2,8%	3,7%
Gestopt	1,1%	5,0%	6,1%
Occasioneel	0,4%	2,0%	2,2%
Regelmatig	0,3%	0,8%	1,5%
Dagelijks	0,2%	0,3%	0,8%

Jongens-meisjes

Het gebruik van nicotinezakjes ligt hoger bij jongens dan bij meisjes, zowel qua prevalentie als qua frequentie. Het aandeel van **laatstejaarsgebruik** ligt bijna dubbel zo hoog, dat van **laatstemaandgebruik** zelfs drie keer zo hoog. **Regelmatig** gebruik komt bij beide geslachten zelden voor, maar toch nog duidelijk vaker bij jongens dan bij meisjes.

GEBRUIK NICOTINEZAKJES NAAR GESLACHT		
	Jongens	Meisjes
Nooit	90,8%	94,1%
Ooit	9,2%	5,9%
Laatste jaar	7,0%	3,7%
Laatste maand	3,0%	1,0%
Gestopt	4,0%	2,8%
Occasioneel	1,8%	0,7%
Regelmatig	1,2%	0,2%
Dagelijks	0,5%	0,1%

Onderwijsvormen

Per onderwijsvorm zien we dezelfde patronen die al bij tabak en e-sigaretten naar voren kwamen. In de 1^e graad is er een duidelijk verschil tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 1,1% **ooit** al nicotinezakjes gebruikt, in de B-stroom is dat aandeel meer dan vijf keer zo hoog (5,9%). Ook voor de andere gebruiksparemeters scoort de B-stroom zichtbaar hoger. In de 2^e en 3^e graad zien we dat het gebruik het hoogst ligt in het BSO en het laagst in het ASO, met prevalenties die tussen 2,5 en 4 keer hoger liggen in het BSO. Het TSO situeert zich ergens halverwege tussen de twee andere onderwijsvormen.

GEBRUIK NICOTINEZAKJES NAAR ONDERWIJSVORM					
	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	98,9%	94,1%	94,1%	82,0%	88,2%
Ooit	1,1%	5,9%	5,9%	18,0%	11,8%
Laatste jaar	0,9%	2,6%	4,4%	12,4%	8,3%
Laatste maand	0,2%	1,4%	1,2%	5,5%	3,3%
Gestopt	0,7%	1,1%	3,2%	7,0%	5,0%
Occasioneel	0,1%	1,0%	0,8%	3,2%	2,2%
Regelmatig	0,1%	0,5%	0,4%	2,3%	1,1%
Dagelijks	0,0%	0,0%	0,3%	1,1%	0,5%

Totale gebruik van nicotineproducten

Situering

We willen dat zo weinig mogelijk jongeren nicotineproducten gebruiken. Vroeger volstond het om enkel het gebruik van tabakssigaretten te volgen, maar met de komst van de e-sigaret zijn er nu twee populaire manieren waarop jongeren nicotine gebruiken. Terwijl roken afneemt, stijgt het gebruik van e-sigaretten sterk. Daarom bekijken we in de VAD-leerlingenbevraging voortaan niet alleen roken en vaperen afzonderlijk, maar ook het totale gebruik van geïnhaleerde nicotineproducten⁵.

Met totaal gebruik bedoelen we het aandeel jongeren dat nicotine gebruikt tegenover het aandeel dat dat niet doet. Jongeren die roken en vaperen kunnen we niet zomaar optellen, omdat sommige jongeren beide doen en anders dubbel geteld zouden worden. Daarom onderscheiden we twee groepen: jongeren die minstens één nicotineproduct gebruiken (sigaret, e-sigaret of beide) en jongeren die helemaal geen nicotineproducten gebruiken⁶.

Hoewel een sigaret altijd nicotine bevat, geldt dat niet voor e-sigaretten. In eerdere edities van de bevraging werd gevraagd of jongeren nicotinehoudende of nicotinevrije vloeistoffen gebruikten. In deze editie is die vraag niet opgenomen. In de praktijk blijkt echter dat de meeste jongeren die vaperen nicotine gebruiken. Het aandeel dat uitsluitend nicotinevrije vloeistoffen kiest, daalde sterk: in 2017-2018 ging het nog om 57%, in 2022-2023 slechts om 10% van de laatstejaarsgebruikers. Bovendien geven andere onderzoeken aan dat jongeren vaak niet weten of hun e-sigaret nicotine bevat of in welke concentratie. Daarom gaan we er in onze analyses van uit dat alle jongeren die vaperen (al dan niet in combinatie met roken) nicotine gebruiken. Dit kan leiden tot een lichte overschatting van het totale gebruik.

We focussen bewust niet op ooitgebruik, omdat dit ook jongeren omvat die intussen gestopt zijn. Onze interesse gaat uit naar het huidige gebruik. In de literatuur geldt iemand als huidige gebruiker wanneer hij minstens eenmaal per maand nicotine gebruikt. In de leerlingenbevraging wordt traditioneel ook het laatstejaargebruik gerapporteerd. Daarom brengen we het totale gebruik van nicotineproducten in kaart op basis van zowel gebruik in het afgelopen jaar als in de afgelopen maand, en volgen we de evolutie daarvan op.

⁵ Deze analyses werden vorig jaar voor een eerste keer uitgevoerd. Toen werden ze niet opgenomen in het rapport van de VAD-Leerlingenbevraging, maar verspreid via een apart rapport van het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw. Dat rapport is raadpleegbaar via www.gezondleven.be/files/tabak/Rapport-over-analyse-van-de-evolutie-van-het-totale-nicotinegebruik-door-jongeren-in-Vlaanderen.pdf.

⁶ Hierbij richtten we ons uitsluitend op het gebruik van klassieke en elektronische sigaretten (met nicotine). Het gebruik van nicotinezakjes lieten we buiten beschouwing, aangezien de prevalentie ervan zowel in absolute zin als in verhouding tot andere nicotineproducten zeer laag is. Bovendien had de meerderheid van de jongeren die in het afgelopen jaar nicotinezakjes gebruikten ook een rookverleden of rookten zij nog steeds.

Prevalentie van geïnhaleerde nicotineproducten

Eén op de vier leerlingen (24,9%) heeft in het **afgelopen jaar** minstens één nicotineproduct gebruikt. Tijdens de laatste maand gebruikte één leerling op de zes (16,3%) nicotine.

PREVALENTIE VAN GEÏNHALEERDE NICOTINEPRODUCTEN

Alle leerlingen	Laatste jaar	24,9%
	Laatste maand	16,3%
Laatstejaars-gebruikers	Enkel tabaksgebruik	1,4%
	Enkel gebruik van e-sigaret	10,3%
	Duaal gebruik (tabak en e-sigaret)	13,2%
Laatste maand-gebruikers	Enkel tabaksgebruik	1,4%
	Enkel gebruik van e-sigaret	8,2%
	Duaal gebruik (tabak en e-sigaret)	6,7%

Jongeren die enkel roken, worden stilaan een zeldzaamheid. Slechts 1,4% van alle leerlingen deed dit in het afgelopen jaar en de afgelopen maand. Het gecombineerd gebruik van roken en vaperen blijkt heel wat populairder. Meer dan de helft van de leerlingen die in het **afgelopen jaar** nicotine gebruikten, deed dit aan de hand van zowel de klassieke als de e-sigaret. Eén leerling op de tien (of 40% van de leerlingen die in het afgelopen jaar nicotine consumeerden) gebruikte exclusief een e-sigaret.

Bij het gebruik in de **afgelopen maand** zien we dat de populairste vorm exclusief vaperen is. De helft van de **laatstemaand** nicotinegebruikers kiest hiervoor, gevolgd door dual gebruik en exclusief roken.

FREQUENTIE VAN TABAK DOOR JONGEREN DIE IN HET AFGELOPEN JAAR ENKEL SIGARETTEN GEBRUIKTEN

Laatstejaars-gebruikers	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	62,8%
	Occasioneel	16,3%
	Regelmatig	20,9%
	Dagelijks	12,3%

FREQUENTIE VAN E-SIGARETTEN DOOR JONGEREN DIE IN HET AFGELOPEN JAAR ENKEL E-SIGARETTEN GEBRUIKEN

Laatstejaars-gebruikers	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	67,3%
	Occasioneel	18,3%
	Regelmatig	14,4%
	Dagelijks	8,7%

Van de jongeren die in het **afgelopen jaar** enkel rookten of enkel vapeten, is de meerderheid ondertussen gestopt met dat gebruik. Onder exclusieve vapers zien we relatief meer **occasionele** dan **regelmatige** gebruikers. Bij jongeren die enkel roken, doen meer jongeren dit **regelmatig** dan **occasioneel**.

FREQUENTIE VAN TABAK EN E-SIGARETTEN DOOR JONGEREN DIE IN HET AFGELOPEN JAAR BEIDE NICOTINEPRODUCTEN GEBRUIKTEN

	Laatstejaargebruikers e-sigaret	Gestopt met vaperen ^a	Occasioneel vaperen	Regelmatig vaperen	Dagelijks vaperen	Totaal
Laatstejaars-gebruikers tabak	Gestopt met roken ^a	21,7%	6,2%	13,7%	8,4%	41,6%
	Occasioneel roken	5,6%	6,4%	14,9%	10,4%	27,0%
	Regelmatig roken	5,2%	3,1%	23,0%	17,9%	31,4%
	Dagelijks roken	2,4%	2,0%	10,5%	8,6%	
	Totaal	32,6%	15,7%	51,7%		100%

^a 'Gestopt met' betekent dat de leerling dat middel wel ooit maar niet meer in het voorgaande jaar gebruikte.

Onder de jongeren die het afgelopen jaar zowel rookten als vapeten, zien we dat 1 op de 5 (21,7%) daarmee is gestopt.

De combinatie van occasioneel gebruik van beide nicotineproducten komt minder vaak voor dan die van regelmatig gebruik. Vaperen blijkt daarbij dominanter dan roken onder duale gebruikers. Zo geeft de helft (51,7%) aan regelmatig te vaperen, tegenover iets minder dan een derde (31,4%) die regelmatig rookt. **Dagelijks** vaperen komt meer dan dubbel zo vaak voor als **dagelijks** roken bij duale gebruikers (36,7% vs. 14,9%). Occasioneel gebruik ligt daarentegen bijna dubbel zo hoog bij roken als bij vaperen (27,0% vs. 15,7%).

De meest voorkomende combinatie in deze groep is het regelmatig gebruik van zowel de sigaret als de e-sigaret: bijna 1 op de 4 duale gebruikers (23,0%) doet dit. Binnen deze groep lijkt vooral **dagelijks** vaperen gecombineerd te worden met wekelijks, maar niet **dagelijks**, roken. De tweede meest voorkomende combinatie is occasioneel roken in combinatie met regelmatig vaperen; bijna 15% kiest hiervoor.

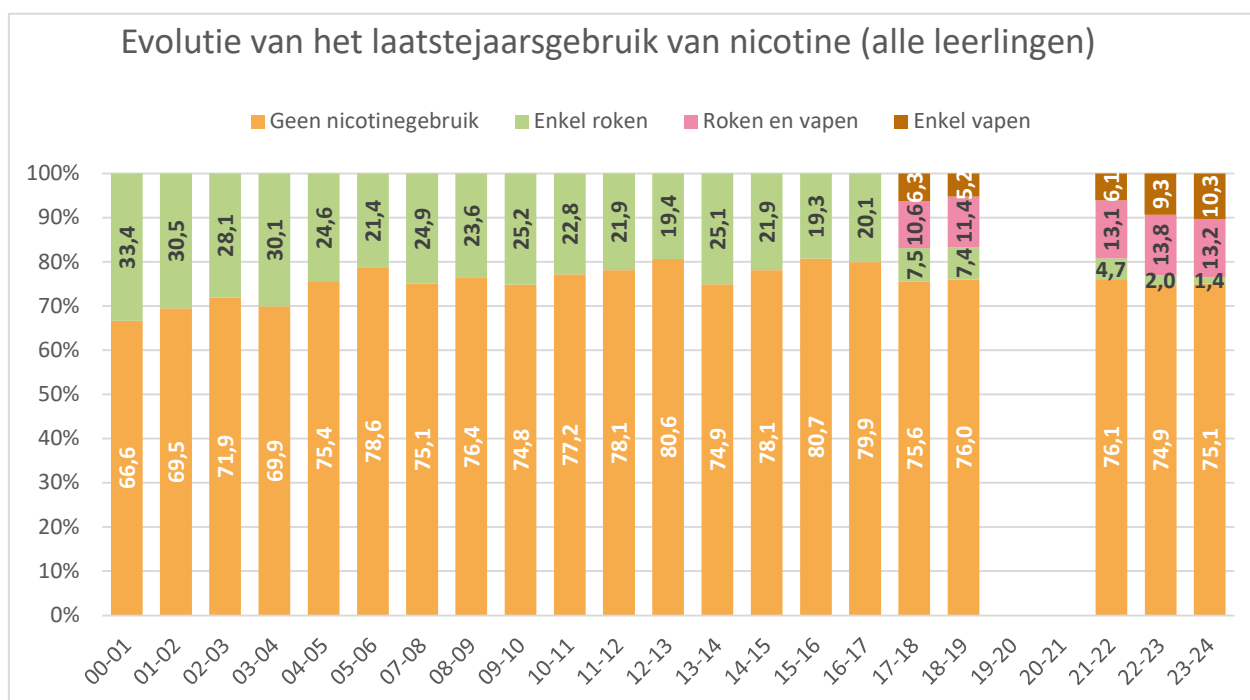
Evoluties in de prevalentie van geïnhaleerde nicotineproducten

Het aandeel jongeren die het afgelopen jaar nicotine gebruikte, is tussen het schooljaar 2000-2001 en 2022-2023 afgenomen. Vanaf 2004-2005 is er echter geen vast patroon meer zichtbaar en schommelt het aandeel jongeren dat nicotine gebruikt tussen 75% en 80%. Sinds 2017-2018, het jaar waarin voor het eerst naar e-sigaretgebruik werd gevraagd, blijft dit aandeel eerder rond de 75% hangen.

De afgelopen twintig jaar gebruikten steeds minder jongeren nicotine. Door de opkomst van het vaperen, is de manier waarop dit bevestigd wordt wel veranderd. In de laatste drie schooljaren waarin vaperen nog niet specifiek bevestigd werd, gebruikte ongeveer 1 op de 5 jongeren het afgelopen jaar nicotine. Vanaf 2017-2018, toen naast tabak ook e-sigaretgebruik in kaart werd gebracht, zien we na enkele jaren van stabiliteit een lichte toename: sindsdien gebruikt ongeveer 1 op de 4 jongeren **jaarlijks** nicotine.

Daarnaast zijn er duidelijke verschuivingen in het type nicotineproduct dat jongeren gebruiken. Tussen 2017-2018 en 2023-2024 daalde het aandeel jongeren dat uitsluitend rookt van 7,5% naar 1,4%. Slechts een kleine groep rookt dus nog uitsluitend sigaretten. Tegelijkertijd zijn er steeds meer jongeren die vaperen of zowel roken als vaperen. Hoewel de groep duale gebruikers groter is dan de groep die uitsluitend vaperen, nam het aandeel jongeren dat enkel vaperen in deze periode sterker toe dan het aandeel duale gebruikers.

De centrale vraag hierbij is uiteraard of jongeren overschakelen van het ene nicotineproduct naar het andere en in die overgangsfase beide gebruiken of dat er eerder sprake is van een stabiel gebruikerspatroon van zowel tabak als e-sigaret. De VAD-leerlingenbevraging kan echter geen antwoord bieden op deze vraag.

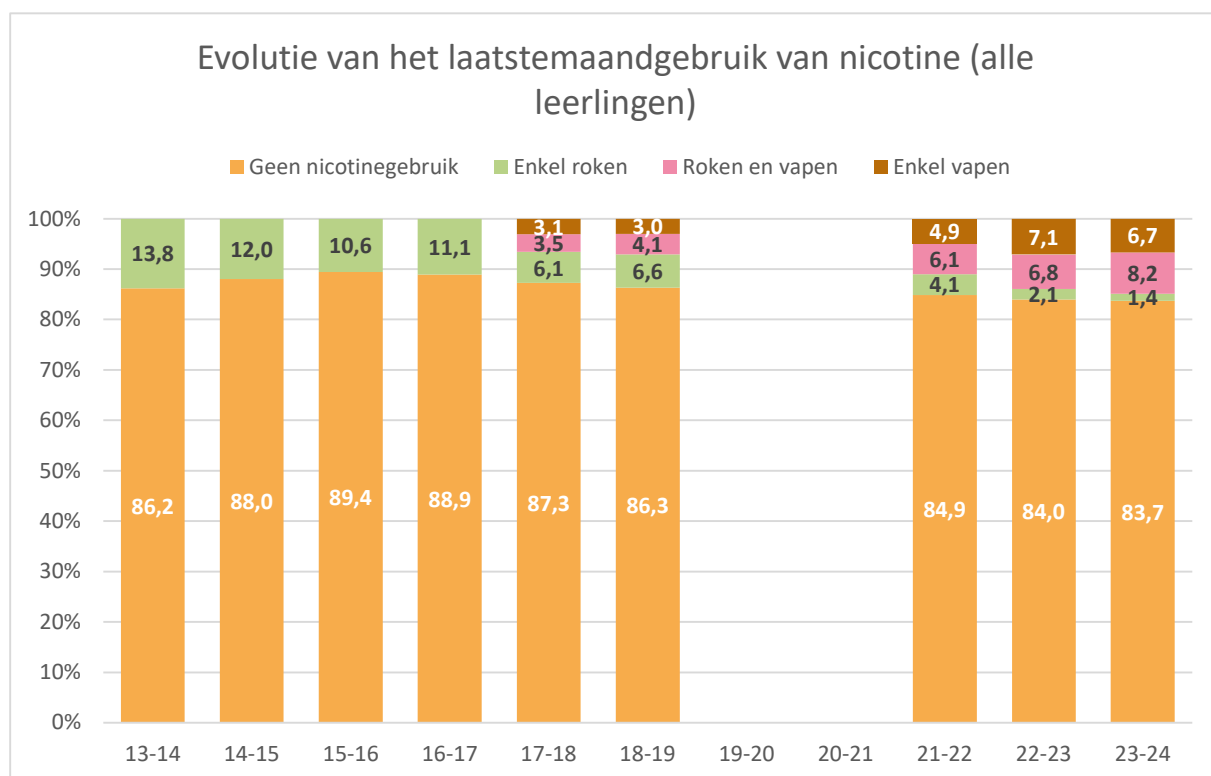

Noot: Het gebruik van e-sigaretten wordt pas sinds 2017-2018 bevestigd. Hoewel er waarschijnlijk ook jongeren al voor dat schooljaar een e-sigaret gebruikten, hebben we geen exact zicht op de prevalentie en of die jongeren enkel vaperen of daarnaast ook rookten. De grafieken vermelden enkel de in elk schooljaar bevestigde nicotineproducten.

Het aandeel jongeren dat in de afgelopen maand geen nicotine gebruikte, nam tussen het schooljaar 2013-2014 en 2016-2017 toe, maar begon vanaf 2017-2018, het jaar waarin ook e-sigaretgebruik werd bevraagd, weer te dalen. Dit betekent dat het aandeel jongeren dat wél nicotine gebruikte, tussen 2013-2014 en 2023-2024 steeg van 13,8% naar 16,3%. In de laatste drie bevraagde schooljaren lijkt die toename echter af te vlakken.

Binnen de groep jongeren die in de afgelopen maand nicotine inhaleerde, zien we gelijkaardige patronen als bij nicotinegebruik in het afgelopen jaar: het aandeel dat uitsluitend rookt neemt sterk af, terwijl uitsluitend vaperen en gecombineerd gebruik toenemen. Bij de **laatstemaand**gebruikers is de relatieve toename van het aandeel jongeren dat zowel rookt als vapt groter dan die van de groep die enkel vapt. Bij de laatstejaarsgebruikers was dit omgekeerd.

Noot: Het gebruik van e-sigaretten wordt pas sinds 2017-2018 bevraagd. Hoewel er waarschijnlijk ook jongeren al voor dat schooljaar een e-sigaret gebruikten, hebben we geen exact zicht op de prevalentie en of die jongeren enkel vaperen of daarnaast ook rookten. De grafieken vermelden enkel de in elk schooljaar bevraagde nicotineproducten.